

Sygn. akt I CSK 279/06

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 30 listopada 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Strus

Protokolant Anna Matura

w sprawie z powództwa P. S.

przeciwko Wojskowej Agencji Mieszkaniowej

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 30 listopada 2006 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 10 stycznia 2006 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od powoda na rzecz strony
pozwanej kwotę 1800 zł (jeden tysiąc osiemset złotych) tytułem
kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd pierwszej instancji wyrokiem z dnia 25 lipca 2005 r. uwzględnił w części powództwo o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli nakazując pozwanej Agencji zawarcie w powodem umowy o treści określonej w pkt 1) sentencji wyroku. Nadto nakazał pozwanej wypłatę powodowi kwoty 116.523 zł, a w pozostałej części powództwo oddalił.

Powód zakwestionował to rozstrzygnięcie w apelacji i domagał się nakazania pozwanej zawarcia z nim umowy o wypłatę ekwiwalentu za rezygnację z prawa do kwatery opiewającej na kwotę 206.096,96 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwu do dnia wypłaty świadczenia w żądanej wysokości.

Sąd Apelacyjny oddalił apelację uznając, że stan faktyczny ustalony został prawidłowo, a prawo materialne zostało prawidłowo wyłożone i zastosowane. Podzielił stanowisko Sądu I instancji, że przepis art. 19 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP oraz niektórych innych ustaw wymaga przy obliczaniu wysokości ekwiwalentu uwzględniania średniej ceny metra kwadratowego ustalonej przez dyrektora oddziału regionalnego WAM w dniu wejścia w życie tej ustawy.

Sąd odwoławczy podkreślił, że ekwiwalent wypłaca się na podstawie umowy zawartej między pozwaną Agencją a osobą uprawnioną. Za prawidłowo dokonaną przez Sąd I instancji uznał Sąd Apelacyjny wykładnię art. 47 ust. 2 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2004 r., która to wykładnia sprowadza się do stwierdzenia, że przy obliczaniu wysokości ekwiwalentu pieniężnego współczynnik 3% wartości kwatery uwzględnia się za każdy rok liczony od rozpoczęcia pełnienia tej służby i zaliczony do wysługi lat, jednak nie mniej niż 65% i nie więcej niż 80%. W ocenie Sądu drugiej instancji ustawodawca nie wprowadził zasady, że po 15 latach służby należy się 65% wartości kwatery plus po 3% za każdy następny rok.

Zarazem Sąd ten wykluczył dopuszczalność ustalenia ceny metra kwadratowego na podstawie opinii biegłego uznając, że sąd cywilny nie jest uprawniony do kontroli decyzji dyrektora oddziału regionalnego WAM i związany

jest jej treścią, przy równoczesnym uznaniu braku podstaw do negocjowania w tej kwestii stanowiska pozwanej w sytuacji, gdy przepisy nie określają kryteriów ustalania ceny m² powierzchni użytkowej lokalu.

Brak podstaw do zasądzenia odsetek na podstawie art. 481 k.c. uzasadnił Sąd odwoławczy charakterem dochodzonego powództwa, a nadto powstaniem wymagalności świadczenia pieniężnego w postaci ekwiwalentu dopiero od chwili zawarcia umowy.

Skarga kasacyjna powoda oparta została na obu podstawach kasacyjnych.

Zarzuty naruszenia prawa materialnego obejmują błędną wykładnię:

- a) art. 47 ust. 2 w zw. z art. 47 ust. 4 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP (Dz. U. 2002 r., Nr 42, poz. 368 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2004 r., w związku z art. 23 ust. 1 i art. 47 ust. 7 tej ustawy;
- b) art. 19 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 16, poz. 1203 ze zm.);
- c) art. 149 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tj. Dz. U. 2004 r., Nr 261, poz. 2603 ze zm.);
- d) art. 12 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (tj. Dz. U. 2004 r., Nr 8, poz. 66 ze zm.);
- e) art. 471 i art. 481 k.c.

W ramach drugiej podstawy kasacyjnej powód zarzucił naruszenie:

- a) art. 229 k.p.c. w zw. z art. 233 k.p.c. przez przyjęcie braku uprawnienia sądu do kontroli decyzji dyrektora oddziału regionalnego WAM i pominięcie faktu przyznania przez pozwaną jednostronnego określenia przez nią średniej ceny m² powierzchni użytkowej lokalu;

- b) art. 278 § 1 k.p.c. przez uznanie za nienaruszające przepisów procesowych zaniechanie przeprowadzenia przez Sąd I instancji dowodu z opinii biegłego;
- c) art. 123 k.p.c. przez wezwanie i przyjęcie wpisu od apelacji bez wydania postanowienia w kwestii zasadności wniosku o zwolnienie od kosztów postępowania apelacyjnego.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej powód akcentuje zarzut wadliwego wyliczenia wartości przysługującej mu kwatery wskutek zaniechania uwzględnienia średniej ceny rynkowej 1 m² powierzchni użytkowej lokalu w danym mieście – garnizonie. Zdaniem skarżącego nietrafny jest pogląd Sądu Apelacyjnego o braku uprawnienia Sądu do kontroli decyzji dyrektora oddziału regionalnego WAM, bowiem w ocenie skarżącego nie jest to decyzja administracyjna lecz decyzja w obszarze prawa cywilnego. Stanowisko to powód podtrzymał w piśmie procesowym z dnia 15 czerwca 2006 r.

Strona pozwana w piśmie procesowym z dnia 5 lipca 2006 r., błędnie nazwanym odpowiedzią na skargę kasacyjną, wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej i o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego. Powołała się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 czerwca 2006 r., sygn. akt. K 16/05, którym Trybunał orzekł o zgodności art. 19 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Z kolei powód w piśmie procesowym z dnia 7 września 2006 r. stwierdził, że wyrok TK nie umniejsza zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej, które oparte są właśnie na błędnej wykładni art. 19 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna powoda pozbawiona jest uzasadnionych podstaw.

Nietrafne okazały się zarzuty naruszenia przepisów prawa procesowego. Bezzasadny jest zarzut naruszenia art. 229 k.p.c., którego uzasadnienie polega na kwestionowaniu stanowiska Sądu odwoławczego, który przyjął brak uprawnień

sądu cywilnego do kontroli decyzji dyrektora oddziału regionalnego WAM w przedmiocie ustalania ceny 1 m² powierzchni użytkowej lokalu mieszkalnego. Ten zarzut powoda sprowadza się do kwestionowania charakteru takiej decyzji jako decyzji administracyjnej i zmierza do wykazania potrzeby czynienia przez Sąd odmiennych ustaleń w oparciu o dowód z opinii biegłego. Wbrew stanowisku skarżącego, przepisy art. 13 ust. 5 i 6 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP (Dz. U. 2002 r., Nr 42, poz. 368 ze zm.), w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2004 r. Nr 116, poz. 1203), wyraźnie stanowią, że dyrektorzy oddziałów regionalnych WAM wydają decyzje administracyjne, w sprawach określonych w przepisach ustawy, na zasadach i w trybie k.p.a. Trafne jest więc stanowisko Sądu odwoławczego, że sąd cywilny nie jest uprawniony do kontroli treści takich decyzji, a zatem sąd I instancji nie mógł prowadzić dowodu z opinii biegłego na okoliczność prawidłowości ustalenia w takiej decyzji wysokości ceny 1 m² powierzchni lokalu. Przesądza to również o bezzasadności zarzutu naruszenia art. 278 § 1 k.p.c. uzasadnionego błędnym uznaniem Sądu odwoławczego, że zaniechanie przez Sąd I instancji dopuszczenia dowodu z opinii biegłego na okoliczność będącą elementem treści takiej decyzji było prawidłowe. Taka konstrukcja zarzutu wymagałaby nadto, wskazania na przepis regulujący postępowanie apelacyjne, którego naruszenia miałby dopuścić się Sąd drugiej instancji. Przepisu takiego skarga kasacyjna nie wskazuje. Z kolei zarzut naruszenia przepisu art. 123 k.p.c. nie może przesądzać o wystąpieniu uzasadnionej drugiej podstawy kasacyjnej ponieważ powód nie wykazał aby naruszenie tego przepisu mogło mieć jakkolwiek wpływ, a tym bardziej wpływ istotny, na wynik sprawy.

W tej sytuacji oceny zasadności zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego należało dokonać z uwzględnieniem stanu faktycznego będącego podstawą orzekania dla Sądu drugiej instancji.

Bezspornym jest, że z mocy przepisów ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP (Dz. U. 2002 r., Nr 42, poz. 368 ze zm.), w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2004 r., źródłem zobowiązania strony pozwanej do wypłaty ekwiwalentu pieniężnego w zamian za rezygnację

z kwatery jest umowa o cywilnoprawnym charakterze (uchwała SN z dnia 1 grudnia 2004 r., III CZP 73/04, OSNC 2005/11/186; wyrok SN z dnia 23 marca 2003 r., II CKN 1338/00 niepubl.; wyrok SN z dnia 9 lipca 2003 r., IV CKN 320/01, niepubl.). Podobne stanowisko zajął także Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 11 grudnia 2000 r., U 2/00, OTK Zb. Urz. 2000 r., nr 8, poz. 296).

Okoliczność, że umowa jest źródłem zobowiązania strony pozwanej do wypłaty ekwiwalentu pieniężnego nie sprzeciwia się jednak twierdzeniu, że zakres swobody kontraktowej stron – zgodnie z art. 353¹ k.c. – ograniczają m.in. przepisy ustawy w przedmiocie kształtowania treści tej umowy, w tym zwłaszcza w kwestii określenia wysokości ekwiwalentu pieniężnego przysługującego uprawnionej z mocy ustawy osobie. Zarzuty skargi kasacyjnej sprowadzają się właśnie do kwestionowania wykładni przepisów dokonanej przez Sąd odwoławczy, które to przepisy określają reguły ustalania w umowie wysokości ekwiwalentu pieniężnego z wyłączeniem swobody kontraktowej stron w określonym przez nie zakresie.

Po pierwsze, odwołać się należy do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 czerwca 2006 r., sygn. akt K 16/05 (którego sentencja ogłoszona została 5 lipca 2006 r., Dz. U. Nr 119, poz. 820), w sentencji którego stwierdzono, że art. 19 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r., o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 1203 ze zm.) jest zgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W uzasadnieniu tego wyroku TK podkreślił, że uprawniony ma roszczenie o zawarcie umowy o wypłatę ekwiwalentu, a nie roszczenie o wypłatę ekwiwalentu w ściśle określonej wysokości. Nadto Trybunał Konstytucyjny potwierdził, że z dniem 1 lipca 2004 r. ustawodawca odstąpił od zasady obliczania wysokości ekwiwalentu w oparciu o średnie ceny rynkowe 1 m² lokalu w danym garnizonie na rzecz nowo wprowadzonej zasady, że wysokość ekwiwalentu jest obliczana przy zastosowaniu średniej ceny 1 m² powierzchni lokalu jednolicie ustalonej na dzień 1 lipca 2004 r., przez dyrektora oddziału regionalnego WAM. Przepis art. 19 ust. 3 powołanej ustawy, którego zgodność z Konstytucją RP potwierdził Trybunał Konstytucyjny, ma charakter przepisu intertemporalnego, niezbędnego wobec zmiany z dniem 1 lipca 2004 r. kryteriów ustawowych obliczania wysokości

ekwiwalentu pieniężnego. Regułą przyjętą w art. 19 ust. 1 ustawy jest stosowanie nowych przepisów do spraw wszczętych przed dniem 1 lipca 2004 r., lecz niezakończonych do tej daty, m.in. poprzez zawarcie umów.

Od tej reguły ustawodawca wprowadził ściśle określony przedmiotowo wyjątek w art. 19 ust. 3 ustawy, tj. dla spraw o wypłatę ekwiwalentu za rezygnację z kwatery, w których wniosek osoby uprawnionej o wypłatę ekwiwalentu został złożony do dnia 30 czerwca 2004 r., i do tej daty nie doszło do zawarcia umowy. W takich stanach faktycznych ustawodawca nakazał stosować „stare” przepisy, a więc w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2004 r., ale z wyraźnie wyeksponowanym wyjątkiem co do jednego z ustawowo określonych kryteriów obliczania wysokości ekwiwalentu, a mianowicie reguły określenia ceny 1 m² powierzchni użytkowej kwatery. Wyjątek w stosunku do zasad przyjętych w dotychczasowym brzmieniu art. 47 ust. 4 powołanej już ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. sprowadza się do zastąpienia stosowania kryterium średnich cen rynkowych zakupu lokalu przez kryterium średniej ceny metra kwadratowego, ustalonej przez dyrektora oddziału regionalnego WAM w dniu wejścia w życie powołanej ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP oraz niektórych innych ustaw.

W tej sytuacji uznać należało, że Sąd odwoławczy nie dopuścił się zarzucanej mu błędnej wykładni art. 47 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP oraz art. 19 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP... przez przyjęcie, że wysokość należnego powodowi ekwiwalentu, określona w umowie stron, powinna być obliczona z uwzględnieniem ceny 1m² powierzchni ustalonej w decyzji dyrektora oddziału regionalnego WAM, a nie poprzez zastosowanie średnich cen rynkowych zakupu lokalu. Okoliczność, że dokonana z mocą od 1 lipca 2004 r. zmiana stanu prawnego wywołała negatywne konsekwencje ekonomiczne dla uprawnionych do ekwiwalentu została także dostrzeżona w uzasadnieniu powołanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Stwierdził on jednak wyraźnie, że przeciwko uznaniu konstytucyjności normy interpretacyjnej art. 19 ust. 3 powoływanej ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. nie może przemawiać bezwzględna ochrona praw nabytych, gdyż prowadziłaby ona wówczas do petryfikacji systemu

prawnego, uniemożliwiając wprowadzenie niezbędnych zmian w obowiązujących regulacjach prawnych. Nadto zgodzić się należy ze stanowiskiem TK, że zarówno wymieniony przepis przejściowy jak i odpowiednia *vacatio legis* ustawy zmieniającej zminimalizowały negatywne skutki odstąpienia od wcześniejszych zasad obliczania wysokości ekwiwalentu tym uprawnionym, którzy odpowiednie wnioski złożyli przed dniem nowelizacji ustawy, tj. przed dniem 1 lipca 2004 r.

Nie okazał się również trafny zarzut błędnej wykładni art. 47 ust. 2 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP w jego części dotyczącej zasad stosowania współczynnika 3% wartości przysługującej kwatery za każdy rok podlegający zaliczeniu do wysługi lat, od której jest uzależniona wysokość uposażenia według stopnia wojskowego. Rację ma Sąd Apelacyjny, że współczynnik ten powinien być stosowany za każdy rok liczony od rozpoczęcia pełnienia służby i zaliczany do wysługi lat, z zastosowaniem jedynie ograniczeń wynikających z określonego ustawą widełkowego przedziału procentowego (nie mniej niż 65% i nie więcej niż 80%). Odmienne stanowisko skarżącego, że do chwili osiągnięcia 15 lat służby żołnierzowi zawodowemu przysługuje ekwiwalent w minimalnej wysokości 65%, a następnie dodatkowo po 3% za każdy kolejny rok służby przekraczający okres 15 lat, nie znajduje żadnego uzasadnienia ani w prawidłowo wyłożonym przepisie art. 47 ust. 2 powołanej ustawy, ani w przepisie art. 12 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz. U. 2004 r., Nr 8, poz. 66 ze zm.). Ten ostatni przepis określa jedynie ustawowe przesłanki nabycia uprawnień do emerytury wojskowej, a przedmiotem jego regulacji nie jest kształtowanie wysokości uposażenia według stopnia wojskowego.

Wreszcie, chybione okazały się zarzuty błędnej wykładni art. 471 k.c. i art. 481 k.c. Zarzut naruszenia art. 471 k.c. przez jego błędną wykładnię jest oczywiście nietrafny ponieważ Sąd Apelacyjny nie dokonywał wykładni tego przepisu, a skarżący nawet nie wskazał w skardze kasacyjnej na przejawy zarzucanego naruszenia art. 471 k.c.

Natomiast zarzut błędnej wykładni art. 481 k.c. nie jest uzasadniony. Skarżący uzasadnił go zaniechaniem umieszczenia w umowie postanowienia

o obowiązku wypłaty odsetek „... za okres zwłoki w zawarciu ... umowy o wypłatę tego ekwiwalentu...”. Po pierwsze, przepis art. 481 § 1 k.c. dotyczy odsetek za opóźnienie, a nie za zwłokę. Po wtóre, opóźnienie musi dotyczyć spełnienia świadczenia pieniężnego, a takiego charakteru nie ma zachowanie pozwanej polegające na zwlekaniu z zawarciem z powodem umowy. Trafnie wywiódł Sąd Apelacyjny, że przedmiotem sporu nie jest spełnienie świadczenia pieniężnego, lecz zobowiązanie pozwanej do złożenia oznaczonego oświadczenia woli, a wymagalność należnego świadczenia pieniężnego w postaci zapłaty ekwiwalentu nastąpi najwcześniej dopiero z chwilą zawarcia umowy będącej źródłem zobowiązania pozwanej do dokonania jego wypłaty. Żądanie powoda wprowadzenia do umowy postanowienia o obowiązku wypłaty odsetek za opóźnienie w zawarciu tej umowy nie znajduje więc żadnego uzasadnienia w przepisie art. 481 k.c.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. wobec braku w skardze kasacyjnej uzasadnionych podstaw.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. oraz na podstawie § 6 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 4 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).